

filius Antipae Idumaeus genere, atque dux Idumaeae, ut Josephus scribit, e Cipro item idumaea uxore sua Herodem magnum sustulit, qui a Romanis Judaeorum creatus rex, eam potestatem tanquam legitimam ad suos transmisit posteros. Itaque quandiu res stetit Judaeorum publica Herodis posteri, hoc est, Idumaei, illi vel omnino vel maxima ex parte praefuerunt. Ac denique ipsomet tempore, quo a Romanis est excissa Hierusalem, Idumaeorum adeo florebant res, adeoque et viris ipsi pollebant et armis, ut ad viginti, et eo amplius Idumaeorum armatorum millia ducibus Joanne et Jacobo, Sosae filiis, Josephus scribat auxilio venisse Zelotis contra Annani et reliquorum factionem. Quae si vera sunt, ut certe sunt, necesse est ea esse commentitia atque falsa, quae de deletis Idumaeis a Babylonii, ii, quos supra dixi, configunt. Aut enim illos bello nunquam appetiverunt Babylonii, aut si quando appetiverunt, atque vicerunt, tamen neque solum vertere coegerunt ipsos, neque rem eorum publicam deleverunt. Quod si cui parum firma Josephi videatur authoritas, quamquam immerito id quidem videatur, est enim ut si quis alius scriptor probatus ac locuples, sed ut quis Josephum rejiciat, num rejiciat idem atque contemnat vel rerum a Machabaeis gestarum sacra monumenta, vel Danielis vaticinationum librum divinum? Atqui in Machabaeorum primo libro, ducentesimo(1)fere anno postquam Hierosolymas Babylonii cepere, postque ipsorum imperium a Medis, Medorum a Graecis eversum Idumaeorum reipublicae atque gentis magna mentio fit (2). Daniel vero nonne etiam scribit futurum ut Antiochus Epiphanes, qui regnavit in Syria post Alexandrum Magnum vita functum anno trigesimo supra centisimum, hoc est, post prioris templi excidium annis plus ducentis, omnibus a se Asiae regionis gentibus superatis unis abstineat Idumaeis et Moabitis, et

(1) Machab. l. i, cap. v. (2) Danie. xi.

Ammonitis? Sic enim scripsit: «Et introibit in terram gloriosam, et multi corruent, haec autem solae salvabuntur de manu ejus, Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon.» At non essent Idumaei, a quibus bello lacessendis abstinuisset Antiochus, eos si ante ducentos annos delevissent Chaldae. Sed, ut caetera desint, illa certe vaticinatio Isaac, cuius Moses verba in Genesi refert (1), profecto evincat, non solum non fuisse extinctos a Chaldaeis Idumaeos, sed ne Judaeis quidem a Romanis eversis, ipsos fore evertendos. Nam is divino inflatus spiritu, et in futurum longe prospiciens, Esau filio suo, qui est Edom, sic bene precatus dicitur: «Vives in gladio, et fratri tuo servies, tempusque veniet cum excutias, et solvas jugum ejus de cervicibus tuis.» Quae si praedictio vera est, ut esse est necesse, dici profecto debet, quamvis Idumaei per intervalla temporum varias fortunae fuerint experti vices, tamen futurum ad extremum, ut ipsi, excusso servitutis jugo, ac Judaeis oppressis, et regno atque libertate spoliatis, rem suam recuperent publicam. Qui igitur conveniat eos deletos omnino dici, tanto antequam postrema mala subirent Judaei, quos supervicturos ipsis, nec supervicturos modo, sed servientibus illis ipsos futuros liberos vates sacri, ut appareat, testentur? Sed cur tam multa ego, cum id commenti de Idumaeis armis Chaldaeorum extinctis ipsem Abrias abunde refellat. Nam Idumaei ii, de quibus agit Abrias, a Judaeis, non a Chaldaeis praedicuntur delendi. Sic enim scribitur: Et erit domus Jacob ignis, et domus Joseph flamma, et domus Esau stipula, et succendetur in eis, et devorabit eos, et non erunt reliquiae domus Esau. Ex quo utrumque intelligitur, et fingi pro libidine, quae de Idumaeis a Chaldaeis occisis dicuntur, et hos, in quos Abrias invehitur, per metaphoram Idumaeos dici.

Nam proprie Idumaei, quod e supradictis colligitur,

(1) Gene. xxvii.

quandiu stetit respublica Judaeorum, tandiu et ipsi steterunt, eosque Judaei, etsi saepius bello superarunt, tamen nunquam ita deleverunt, ut ad unum omnes caederent, nec certe ita ut rem illorum publicam atque nomen extinguerent, aut omnes eorum reliquias, uti hic Abdias dicit, abolerent. Agit igitur figurate de Idumæis. Sed hoc testimonium nonnulli, quoniam se eo premi vident, callida interpretatione eludere conantur. Ajunt enim reliquias nullas remanere dici, non quod nulli omnino remanserint, sed quod pauci, iique imbelles relicti fuerint: idque moris esse sacrae Scripturae, isto quotiescumque modo loquitur, non universum genus deletum docere velle, sed significare ad summam redactum paucitatem. Quae res nobis diligentius examinanda est, nequa errori isti latebra in hac falsa interpretatione remaneat. Falsum enim est ista orationis formula in sacris Litteris, non ad unum omnes deletos esse doceri; idque planum faciam omnibus iis productis locis, quibus ea utuntur sacrae Litterae. Josue decimo, de excidio Maceda (1): «Eadem die Macedam quoque cepit Josue, et percussit in ore gladii, regemque illius interfecit, et omnes habitatores ejus, non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Id autem quid esset ut intelligeretur, adjecit: sicut fecit regi Jerico. Constat autem ex septimo (2), Jericunte eversa, ne uni saltem parsum fuisse, iis exceptis, quos Dominus ob ipsorum benevolum in Judaeos animum nominatim exceptit. Nam sic scriptum est: «Ceperuntque civitatem, et interfecerunt omnia quae erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem, boves quoque, et oves, et asinos in ore gladii percusserunt. Rursus de Lebna in eodem capite decimo (3): percusseruntque urbem in ore gladii, et omnes habitatores ejus: nec dimiserunt in ea ullas reliquias. Et de Hebron similiter in eodem: Cepitque et percussit in ore gladii, regem quoque ejus, et omnia oppida

(1) Josu. x. (2) Josu. vii. (3) Josu. x.

regionis illius, universasque animas, quae in ea fuerunt commoratae, non reliquit in ea ullas reliquias, sicut fecerat in Eglon, sic fecit in Hebron, cuncta quae in ea reperit consumens gladio. Et de Dabir: Cepit eam atque vastavit, regem quoque ejus, atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii, non dimisit in ea ullas reliquias, sicut fecerat Hebron, et Lebna, et regibus ejus, sic fecit Dabir, et regi illius. Percussit Josue omnem terram, montana, et meridiana, atque campestria, et Asedoth cum regibus suis: non dimisit in eis ullas reliquias, sed omne, quod spirare poterat, interfecit, sicut praeceperat ei Dominus Deus Israel. Et capite undecimo, de regibus a Josue (1) superatis ad aquas Meron: Itaque percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias. Et de Asor: Percussitque omnes, qui ibi morabantur, non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internctionem universa vastavit.» Rogo utrum iis significetur ne unum quidem relictum, an secus? Si ne unum, vinco quod volo: sin secus, nonnullis ergo parsum est. Quomodo ergo iis, qui pepercérunt, Deus parsit? aut quomodo non statim severe in illos animadvertisit, qui ad Jericuntem parcere Achamo noluit, quod sibi de anathemate vestem coccineam reservaverit, quique in Saulem tam acerbis fuit, quod abstinuerit a caede Agag Amalechitarum regis? Quod ipsum confirmari sic potest. Nam post enumeratas urbes quas cepit atque evertit Josue, statim Scriptura subjungit: «Sicut praeceperat Dominus Moysi servo suo; ita praecepit Moyses Josue, et ille universa complevit.» Id ergo factum esse dicitur in earum urbium excidio, quod Deus Moysi praecepit ut faceret. Praecepit autem Moysi Deus quid? (2) «Cum tradiderit, inquit, eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internacionem, id est, ut hebraico habetur, הַרְמָה; ergo nullas reliquias dimittere, est id facere, quod Dominus verbo הַרְמָה fieri prae-

(1) Josu. xi. (2) Deut. vii.

cepit. At בְּרֵבָה in quibus dicitur, de iis ne unum excipere licet, uti patet in Saule, cui Samuel sic locutus scribitur (1): Misit te Dominus in viam, et ait, vade et interfice peccatores Amalech, et pugnabis contra eum usque ad internectionem. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad praedam, etc. Nam pro internectione latino, hebraice est בְּרֵבָה. Igitur, quia praeceptum illi erat, ut בְּרֵבָה in Amalech exerceret, idcirco Sauli ne uni Amalechitarum regi licuit parcere. Et certe quanta sit hujus vocabuli vis, quod initio ejusdem capitinis scriptum extat, declarat. «Nunc ergo, inquit, vade et percute Amalech, et demolire universa ejus, non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid, sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum, atque lactentem, bovem et ovem, camellum et assinum.» Nam haec universa uno verbo בְּרֵבָה postea complexus est. *Herem* igitur nullius excipiendi locum dat, sed universos sine ulla exceptione complectitur: et *Herem*, uti demonstratum est, executioni mandabatur a Josue, quando nullas reliquias dictus est reliquisse. Non ergo paucos e multis, sed omnino nullos relictos sacrae Litterae docere volunt, cum his verbis utuntur. Ad haec, quod novus iste interpres non negat, reliquiarum vocabulum in his litteris paucos e multis significat. Nam cum Esaias (2) scribit: «Si numerus filiorum Israel fuerit sicut arena, quae est in littore maris (3), reliquiae salvae sient, quid aliud dicit quam ex immensa Judaeorum multitudine reliquos futuros paucos, qui Christi religionem sequantur. Igitur si pauci, cum e multis remanent, ii nominantur reliquiae, profecto sequitur, quae Scriptura nullas reliquias superesse dicit, eam ne paucos quidem superesse affirmare. Quod autem ex Scriptura testimonium isti citant, sua quod putant favere sententiae, id eam certe convellit. Nam quia in libris Regum scribitur de Jehu (4), percussisse ipsum om-

(1) Reg. I. ca. xv. (2) Esa. x. (3) Rom. ix. (4) iv Reg. x.

nes, qui reliqui erant de domo Achab in Iezrael, et universos optimates ejus et notos et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquia: et quia ex eisdem libris constat, quo tempore ista scribebantur, Ochoziam et ejus fratres Achabi gentiles caesos non fuisse, ex eo effici putant hac orationis formula sacras uti litteras, non ut universum genus funditus extinctum esse significant, sed ut doceant ad maximam paucitatem redactum. Nec vident non simpliciter dici Gentiles Achabi omnibus in locis a Jehu deletos esse, sed in Iezraele urbe nominatim, qua in urbe nemo, qui de Achabi familia esset, Jehu ferrum effugit. Itaque post illa subjungitur: «Et surrexit, inquit; scilicet Jehu profectus e Iezraele et venit Samariam, cumque venisset ad Cameram pastorum in via invenit fratres Ochoziae regis, dixitque ad eos, quinam estis vos? qui responderunt, fratres Ochoziae regis sumus, et descendimus ad salutandos filios regis et filios reginae. Qui ait, comprehendite eos vivos, quos cum comprehendissent vivos, jugulaverunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, et non reliquit ex eis quemquam.» Et paulo infra: «Et duxit in Samariam, et percussit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, juxta verbum Domini.» E quibus colligitur, quod historiae Regum auctor supra posuerat de domo Achabi nullas reliquias remansisse, id intellexisse in Iezraele, qua de mentionem faciebat: nam Samariae aliisque in locis remanserunt, easque Jehu postea delevit. Quare qui isto abutuntur testimonio, eo si aliquid volunt effici, necesse est doceant fuisse in Iezraele Achabi gentilem aliquem, quem Jehu ferro non interemerit, aut si hoc dovere nequeunt, ut certe nequeunt, veritatilocum dent, ac libere fateantur rem commentitiam imbelli praesidio a se fuisse munitam. At illud validius statim quod addunt, sic enim scribunt, velint nolint oportet admittant hanc interpretationem nostram, qui Idumaeos infideles, et Ecclesiae hostes interpretantur. Dicant enim nobis, et tempus indicent

quando infideles ita deleti sunt, ut ne unus quidem reliquis fuerit. Ridicule. Quasi qui figuratum sequuntur et inducunt genus, vaticinationem istam ad exitum jam pervenisse dicant, ac non potius affirment pertinere eam usque ad mundi, atque temporis finem, quo in fine omnes ad unum impii de medio sublati sempiterno in carcere detrudendi sunt, uti inter catholicos constat. Itaque de illis Abdias recte atque vere, et non erunt reliquiae domus Esau, quoniam universos una abolebit atque interimet dies. Et ut demus istis quod volunt, reliquias nullas superesse dici, quando pauci sunt et imbellis qui remanent; qui docebunt Idumaeos unquam a Judaeis ad eam paucitatem redactos, quando, ut e supra dictis colligitur, Judaei neque solum vertere coegerunt ipsos, neque rem eorum publicam delere, aut extinguere nomen potuerunt?

Igitur, ut ad institutam redeamus rem, si neque Syrum bellum in his Abdiae vaticinationibus, neque Chaldaicum versatur: sique id, de quo Idumaei in his scriptis accusantur, ad neutrum potest referri bellum: sique ex eo constat id nomen translate usurpari, qui, quaeso, sint isti, ad quos id transfert Abdias? Multi sane multa. Itaque varietas sententiarum rem sua sponte dubiam, obscuram magis, et explicatu difficilem reddunt. Nam nulla earum sententiarum est, in quam non apte cadat aliquid eorum, quae hic scribit Abdias: nulla rursus, cui tota haec vaticinatio integre conveniat: nulla, quae non aliquid satis commode interpretetur: nulla, quae universa, nisi magna vi adhibita, ad suos sensus accommodet. Quare, ut quod sentio melius explicem, quaedam necessario altius repetam, hinc ducto principio. Res nota est quaedam in sacris Litteris, vel gentium, vel populorum, vel etiam singulorum hominum propria nomina solere poni, non solum pro iis rebus, quas proprie significant, sed etiam pro aliis, ad quas significandas propter aliquam similitudinem transferuntur. Sic Israelis nomen significat illud quidem proprie Jacobum

Abrahami nepotem, Judaeosque, qui ad Jacobum genus suum referunt: sed translate pro iis hominibus poni solet, qui veram religionem colunt, et quorum erga Deum pietas insignis est. Utriusque autem hujus nominis usus atque significationis, unus Esiae locus clara exempla suppeditet, is nimirum locus, in quo sic scripsit (1): «Non me invocasti, Jacob, nec laborasti in me, Israel: non mihi obtulisti arietem holocausti tui, nec victimis tuis glorificasti me: non te servire feci in oblatione, neque laborem tibi praebui in thure: non emisti mihi argento calatum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me: veruntamen servire me fecisti in peccatis tuis, praebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam, et judicemur simul, narra si quid habes ut justificeris. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui praevericati sunt in me, et contaminavi principes sanctos, dedi ad internectionem Jacob, et Israel in blasphemiam.» Nam certe Israelis proprie dictus populus Deum coluit sacrificiis suis, atque victimis, earumque victimarum varia genera, variosque et sacros ipsarum offerendarum ritus Deus illi praescripsit populo multis verbis sane quam accurate. Ex quo sequitur, quem Isaias Israelem vocat, non esse proprie Israelem, sed talem nominari, atque dici ab ipso eum populum, quem in Christum fides, atque religio e omnibus collegit gentibus. Quae quidem gentes sacrificia sua, victimasque, et quidquid operatae sunt, diis operatae sunt falsis. Itaque Deus illi jure atque vere: «Non me invocasti, Jacob, neque laborasti in me Israel.» Nullum enim laborem subiit veri Dei colendi causa populus gentium, quippe qui ne cognosceret quidem, qui esset verus Deus. Nec solum non exhibuit Deo debitum ipsi cultum, sed exhibuit idolis, hoc est, falsis diis. Idque

(1) Esai. XLV.

commemorat Deus, ut ex eo magnitudinem sui erga illum populum amoris magis ostendat. Nullis enim ab ipso cultus, aut delinitus obsequiis, contra potius multis irritatus injuriis, usque eo dilexit illum, usque eo se in illum praebuit humanum, et ignoscentem, non solum ut a peccatorum dura servitute atque tyrannide ipsum liberare vellet; sed ut ejus liberandi causa semet ipse addiceret in servitatem, vitam subiens supra quam dici potest aerumnosam, et miseram; verumtamen, inquit, servire me fecisti in peccatis tuis. Nec solum se dejecit, sed etiam abjecit a se atque repulit, quo fidei aditus latius pateret gentibus, eos ipsos, quos praecipue charos habuerat, et a quibus, qua homo est, genus ducebat, Judaeos. Qua de re ait: «Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internacionem Jacob, et Israel in blasphemiam.» Quod certe jam intelligi debet dici de proprie Israele, quem Deus loco movit, quo locus vacaret gentibus introire cupientibus in evangelium (1). «Nam, ut Paulus scripsit, caecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret.» Quod autem de vocabulo Israel diximus, idem dici potest de Judaei vocabulo, ipsum transferri ad eos, qui vere fideles sunt, quamvis non sint orti a Judaeis parentibus, ut liquet ex illo (2): «Qui in abscondito Judaeus est.» Et Joannes in Apocalypsi, ex isto hujus vocis translato usu, negat Judaeos eos aut esse, aut deberi dici, qui quamvis natura Judaei essent, animorum tamen studiis aversi erant a Christo (3). Sic enim scribit: «Dicunt se esse Judaeos, et non sunt, sed synagoga Sathanae.» Babilonis item vocabulum, non solum regiae Chaldaeorum urbis proprium est nomen, sed saepe etiam translatum, aut pro urbe Roma ponitur, aut pro genere impiorum universo. Sic Petrus (4): «Salutat vos Ecclesia, quae est in Babylone collecta.» Et in Apocalypsi (5) variis

(1) Rom. xi. (2) Roma. ii. (3) Apoc. ii. (4) I Petr. v;

(5) Apoc. xiv, xvii, xviii.

in locis id nomen interdum hoc, interdum illo modo transfertur. Similiter in illo Esiae (1): «Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei populus Gomorrhæ.» Sodomae atque Gomorrhæ nomina ad significandos sunt translata Judaeos, propterea quod Sodomaeis atque Gomorrhæis essent moribus similes. Idem denique ipsum usu saepe venit in his vocabulis Edom, atque Idumaeus, quae quin in sacris transferantur Litteris ad alia, neque genere nequa naturae ullo foedere conjuncta cum Idumaeis, dubitet nemo, qui modo eas litteras vel summis labiis attigerit.

Sed haec cum ita sint, adverti praeterea debet, quamvis dubium nemini sit, quin Edomis vocabulum non parum saepe translate ponatur; tamen pro quo ponatur, quando transfertur, statuere non esse facile propter opinionum de ea re varietatem. Nam ut constat ex iis, quae supra retulimus, non videtur idem omnibus. Burgensis existimat haec nomina figurate posita significare Judaeos infideles: hebraei Doctores ea transferunt ad Romanos: Divus Hieronymus varius est, interdum enim iis Judaeos significari dicit, interdum ea ad Haereticos transfert: est ubi ad carnem, id est, ad carnis libidines, quae adversantur rationi. Quare id certe, si fieri modo possit, e sacrissimis Litteris, in quibus ista ponuntur nomina, et ex earum litterarum loquendi usu praecipue indagemus. Constat autem in iis litteris ea nomina translateponi in illo Esiae (2): «Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?» constatque rurus patrum fere omnium testimonio ad significandas omnes orbis nationes verae religioni inimicas, omnesque protestates adversas, ea ab Esiae esse translata. Nam inducit Christum propheta bello sibi subjacentem eas posttestates, seque caedendis hostibus cruentantem; ac deinde bello jam confecto, et e praelio revertentem, fausta illa acclamatione

(1) Esai. i. (2) Esai. lxiii.

prosequitur. Nam sic intelligi illa deberi ex ipsa probatur sacra Scriptura, in qua ipsem vates, dum exponit quid illud Edom, atque Bosra sit, unde Christus vestibus maculatis sanguine venire dicitur, sic scribit ex ipsius Christi persona: «Torcular calcavi solus, et e gentibus non est vir mecum. Et rursus: Concavavi populos in furore meo, et ineibriavi eos in indignatione mea. Et iterum: Concavavi eos in ira mea, et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.» Torcular vero istud, istique populi a Christo ut dicitur, concavati, qui sint, aperte declarat Joannes in Apocalypsi (1), quo in loco multa paeclare scribit de hac ipsa de omnibus verae Religioni inimicis gentibus Christi victoria.

Nam illa Joannis ad ista Esiae respiciunt, et plane cum illis concinunt. Joannes enim inter alia sic: «Et vidi, et ecce equus albus, et qui sedebat super eum vocabatur fidelis, et verax; et paulo infra: Et vestitus erat veste aspersa sanguine, quod Esaias, dixit tinctis vestibus de Bosra. Et rursus, et ipse vocabatur verbum Dei, et de ore ejus procedebat gladius acutus, et in ipso percussit gentes, et ipse reget eas in virga ferrea, et ipse calcat torcular vini furoris Domini.» Pro quo Esaias, numeris tantum et personis commutatis, in eamdem plane sententiam: «Torcular calcavi solus, et e gentibus non est vir mecum, calcavi eos in ira mea, et concavavi eos in indignatione mea.» Ergo Edom in illo Esiae eos significat populos, quos idem dicit concavatos a Christo fuisse. Isti autem populi, Joanne interprestante, sunt omnes gentes evangelio inimicæ, et infestæ. Ex quo concluditur Edom illo Isaiae loco, ubi figurate et metaphorice ponitur, id significari, quod est inimicum evangelio. In quam sententiam cum Hieronymo atque Glossa veteres fere omnes conveniunt. Atque, ut mihi quidem videtur, eadem significant ista Edomis, Idumæorumque no-

(1) Apoc. xix.

mina et in illo alio ejusdem prophetae loco, ubi sic dicitur (1): «Victima Domini in Bosra, et interficio magna in Edom.» Nam fatentur omnes figurate illo in loco ea vocabula ponit. Et quamvis nonnullis recte placeat infideles Judeos eis significari vocabulis, tamen si solos eos significari ea oratione, atque notari volunt, placet non recte. Verum enim est quod mihi videri dixi, iis omnem impurum significari coetum, et quidquid religioni adversatur non uno proprio in populo, sed in omnibus communiter gentibus. Nam proxime praecesserat (2): «Indignatio Domini super omnes gentes, et furor super omnem militiam eorum, et complicabuntur sicut liber coeli, et omnis militia eorum defluet sicut defluit folium a vinea. Quae, ut constat, de omnibus dicuntur orbis nationibus tandem interituris aliquando; at his illa subjuguntur: constat ergo omnes illas, quibus Deus iratus dicitur, gentes uno Edom contineri. Vocantur porro universæ Deo inimicæ gentes Edom propter duas rationes, una quod sicut Edom homo audax, atque turbulentus odio prosequutus est fratrem suum Jacob, placido atque miti ingenio praeditum: et posteri Edom et ipsi homines nequam, et idolorum cultores, adversati semper sunt posteris Jacob verae religionis cultoribus: sic impiorum multitudo piis semper infesta fuit. Altera quod Edomis vocabulum, quod Hebraeis a rubidine ducitur, ex etymo interpretatum rubrum, aut sanguineum significat. Rectum autem est, et rationi valde consonum, ut impii quicumque sunt, rubri esse, sanguineque infecti dicantur: tum quia sanguini, id est, affectibus obsequuntur, qui e sanguine existunt, quibus nihil esse potest vel perturbatius vel prævius: tum quia quemadmodum pios nasci e sanguine sacrae Litteræ negant, sicut scriptum est (3): «Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt:» sic consentaneum ra-

(1) Esai. xxxiv. (2) Ibidem. (3) Joa. i.